

Egyiptomi–magyar sportkapcsolatok a két világháború közötti időszakban

**Abdallah Abdel-Aty
Szegedi Tudományegyetem –
Egyptian International
Academy, Kairó**

Az első világháború után a Magyarország és Egyiptom közötti kapcsolatok szorosabbra fonódtak gazdasági, politikai, kereskedelmi, kulturális, diplomáciai téren egyaránt. Ezt jelzi, hogy az egyiptomi király a palotájában többször fogadta hivatalosan a magyar követet, főkonzult, valamint a két ország kereskedelmi megállapodásokat kötött, illetve az Egyiptomi Nemzeti Posta és a Magyar Nemzeti Posta között megindult a postai forgalom.¹ A korszakban az egyiptomi uralkodó és Magyarország kormányzója között hivatalos és magán jellegű levelek váltották egymást, illetve a protokoll szabályai szerint érdemrendekkel ajándékozták meg egymást. Az egyiptomi király budapesti látogatása eredményeképpen magyar szakértő vett részt az 1930-ban megnyíló Egyiptomi Mezőgazdasági Múzeum szervező munkálataiban és megnyitásában. Ifj. Horthy Miklós egyiptomi látogatásának eredményeképpen az egyiptomi Királyi Gárda lovai Magyarországról érkeztek, emellett Egyiptom a Ganz cégtől rendelt motorvonatokat. A kereskedelmi kapcsolatokban Magyarország az egyiptomi gyapot, rizs és mandarin importjában volt érdekelt. A két ország diplomáciai, kereskedelmi és kulturális kapcsolatai az 1920 és 1939 közötti időszakban kiemelt szerepet játszottak.

Az egyiptomi fél meghívására magyar sportolók is látogatást tettek az észak-afrikai országban.² Tanulmányom célja, hogy a korabeli egyiptomi újságokban végzett kutatásaim egyik eredményét, a magyar–egyiptomi sportkapcsolatokat bemutassam a két világháború közötti időszakban. Külön szólok a futballról, a teniszről, a cserkészekről, illetve a magyar sport megjelenéséről az egyiptomi sajtóban.

Kétségtelen, hogy Egyiptomban a mai napig nagyon jól ismerik a világ egyik futball-legendáját, Puskás Ferencet, aki az Al-Masry port-szaídi csapatot is irányította, valamint Hidegkuti Nándort, aki a kairói Al-Ahly, a legnagyobb, és Egyiptomban a legismertebb

¹ Sáringer János: *Adattár a magyar külügyi szolgálat történetéhez 1920–1944. A külügyi tárca költségvetése, a magyar külpolitika fő irányai és a külföldi szolgálat.* Szekipress Kiadó, Budapest, 2004. Az *Egyiptom* című fejezet, 60.

² Komár Krisztián: *Hungarian–Egyptian Interwar Relations. Mediterrán Tanulmányok XII.* Szeged.; Szilágyi Ágnes Judit – Sáringer János: *Ifj. Horthy Miklós, a kormányzó kisebbik fia.* Holnap Kiadó, Budapest, 2002.

futballcsapat edzője volt a nyolcvanas évekig.³ Hidegkuti csapatával többször megnyerte az egyiptomi bajnokságot, ezért az egyiptomi elit és közemberek egy része megszerette, és ma is ismerik nevét, származását országszerte. Az egyiptomi embereknek Magyarországról először Puskás és Hidegkuti jut az eszébe. Emellett azonban más magyar futballisták is nagymértékben hozzájárultak az egyiptomi labdarúgás fellendüléséhez, és az eredmények következtében presztízsének növeléséhez a világban. Elsőként említhetjük Titkos Pál⁴ nevét, aki az MTK neves játékosa volt, majd 1957 és 1959 között az egyiptomi nemzeti válogatott vezetőedzőjeként tevékenykedett. Az Afrikai Nemzetek Kupája 1959-ben, Kairóban került megrendezésre, ahol a Titkos Pál által vezetett egyiptomi válogatott első lett. Ezzel Egyiptom másodszor hódította el az Afrikai Nemzetek Kupáját. Az 1950-es évek a magyar–egyiptomi futballtörténet szempontjából „aranykornak” számítanak, amit azonban a második világháború előtti korszak sportkapcsolatai alapoztak meg.

A magyar futball a két világháború közötti időszakban a világ élvonalába tartozott, hiszen 1938-ban a magyar válogatott a világbajnokságon döntőt játszott. A meccset az olasz válogatott ugyan megnyerte, de az MTK balszélsője, Titkos gólt szerzett. Ugyanebben a korszakban az egyiptomi labdarúgás az afrikai nemzetek élvonalához tartozott. 1920-ban először léphetett nemzetközi porondra az akkor megrendezett olimpián, ahol sikerrel szerepelt. Az 1924-es párizsi nyári olimpiai játékok jelentette az egyiptomi csapat számára ez első igazi nagy megmérettetést: a nyolcadik helyen végzett. A csapat felkészülési mérkőzést játszott május 18-án és 23-án a francia válogatottal. Az első 2:2-re végződött, a másodikat 2:1-es eredménnyel az egyiptomiak nyerték meg.⁵ Az olimpián találkozott először Egyiptom és Magyarország nemzeti tizenegye. Május 29-én, délután öt óraker az kezdőszínp elhangzása után másfél órás küzdelemben az egyiptomi csapat győzedelmeskedett 3:0 arányban. A korabeli jelentés szerint „*az Egyiptomtól elszenvedett vereség indokai között szerepelt a játékosok széthúzása, az edző alkalmatlansága, a fárasztó utazás, a minősíthetetlen szállodai elhelyezés, a sok sérült és a bántó hazai sajtóvélemények*”. Igazából a labdarúgó olimpiai bajnokságon kezdetben jól indult a magyar csapat, a lengyeleket megverte 5:0-ra, „*de azután jött a váratlan és megsemmisítő vereség a lebecsült egyiptomi válogatottól, és ez „egyiptomi csapás”-ként került a sporttörténelembe*”.⁶ Tulajdonképpen ezzel kezdődik az egyiptomi futball nemzetközi sporttörténete. Nem mellékesen Egyiptom tíz évvel később kijutott az 1934-es világbajnokságra is: ő volt az első arab afrikai válogatott, mely részt vett foci vb-n.

³ Puskás 1979–1984 között volt az Al-Masry, Hidegkuti pedig 1974–1980 között volt az Al-Ahly vezetőedzője.

⁴ Titkos Pál (1908–1988) 1929–1940 között az MTK játékosa. 231 bajnoki mérkőzésen 95 gólt szerzett. Kétszeres magyar bajnok, az 1936–1937-i bajnoki idényben az év labdarúgója. A magyar válogatott színeiben 1929 és 1938 között 13 gólt szerzett, 1938-ban a világbajnokságon az ezüstérmes magyar csapat tagja. 1950–1955 között a Magyar Labdarúgó Szövetség főtitkára.

⁵ Események, indokok, eredmények és vélemények az 1924-es egyiptomi olimpiai miszióról. *Al-Mosawerr*, 1928/178. 28.

⁶ http://www.mob.hu/engine.aspx?page=ShowContent2&content=mgr_belo_plakat_kisol36_html (2010. szeptember 11.) A Nemzetközi Labdarúgó Szövetség honlapja szerint a párizsi meccset 4371 néző látta a spanyol Collina bírászkodása mellett. <http://www.fifa.com/tournaments/archive/tournament=512/edition=197020/matches/match=32303/report.html> (2010. szeptember 11.)

A Magyarország és Egyiptom közötti első világbajnoki mérkőzésére az említett tornán került sor. A „fáraóknak” nevezett csapat világbajnoki selejtezőn először 1934. március 16-án lépett pályára Palesztina ellen és győzött 7:1-re. A visszavágó már csupán formalitásnak volt tekinthető a tetemes előny tudatában. Így a 4:1-es újabb siker azt jelentette, hogy Egyiptom lett az első afrikai csapat a labdarúgó világbajnokság döntőjében. A válogatott első világbajnoki mérkőzését éppen Magyarország ellen vívta. S bár az egyiptomi csapat tagja volt a korszak egyiptomi futballjának két kiemelkedő, legendás focistája, Muhtár et-Tetst és Abder-Rahmán Favzi is, Magyarország 4:2 arányában megnyerte a meccset, így Egyiptom búcsúzni kényszerültek.⁷ Favzi volt az első egyiptomi, arab és afrikai játékos, aki a világbajnokságok történetében gólt lőtt és balszélsőként beválasztották az akkori világválogatottba is. Az egyiptomi válogatott kapusa a világbajnokságon nyújtott teljesítményéért meghívást kapott a skót ligába.⁸ Egyiptom következő világbajnoki szereplésére azonban 56 évet kellett várni.

Klubcsapatok szintjén hivatalos és barátságos futballmérkőzésekre magyar csapatok érkeztek Egyiptomba egyrészt az Egyiptomi Sportszövetség kérésére, másrészt a magyar fél kezdeményezésére. Az *Al-Mosawerr* arab nyelvű heti magazin 1929. január 11-i cikkében arról tudósított, hogy 1928-ban a Ferencváros járt Egyiptomban.

Az 1929-ben az Egyiptomi Sportszövetség és a magyar konzul szerződést írt alá arra vonatkozóan, hogy Egyiptomba látogat az MTK futballcsapata. Fuád Bej Anvar, az Egyiptomi Sportszövetség főtítkára vezette az előkészítő tárgyalásokat, és ő szervezte meg a magyar csapat utazását és mérkőzéseit.⁹ Az *Al-Mosawerr* jelentős terjedelemben írt az Egyiptomba látogató magyar csapatról, játéktudásáról, illetve az egyes játékosok által a pályán betöltött pozícióikról. A lap fényképes elemzést készített az MTK játékosairól. A cikk írója külön kiemelte, hogy volt bátorsága az Egyiptomi Sportszövetségnek meghívnia az MTK csapatát, amelytől sok hasznos tapasztalatra tett szert az egyiptomi labdarúgás.¹⁰

A két világháború közötti időszakban nemcsak a Ferencváros és az MTK látogatta meg Egyiptomot, hanem az Újpest labdarúgó csapata is. Az *Al-Mosawerr* 1939. január 13-i száma szerint az Újpest az alexandriai csapattal játszott mérkőzést. A lap ismertette az Újpest történetét és a korábbi kairói látogatásait. A magazin beszámolt a magyar csapat előző meccseiről és megjegyezte, hogy elég erős, az egyiptomiak tisztelik, hiszen az Újpest korábbi látogatása során számos helyi futballcsapatokat győzött le. Az *Al-Mosawerr* 1939. január 20-i cikke szerint a magyarok most is több kairói, illetve alexandriai csapat felett arattak győzelmet. A lap elismerően szólt az Újpestről és a magyar futballról: „*A magyar futball komolyságának és erősségének bizonyítéka az, hogy az olaszok és a franciák általában magyar edzőket választanak.*”¹¹ Az *Al-Mosawerr* napról-napra követte a magyar spor-

⁷ A meccs 1934. május 27-én, délután 16:30-kor a Giorgio Ascarelli Stadionban került megrendezésre 9000 néző előtt.

<http://www.fifa.com/worldcup/archive/edition=3/results/matches/match=1119/report.html> (2010. szeptember 10.)

⁸ www.modernegypt.bibalex.org - 2010. szeptember 12.]

⁹ A magyar csapat 1500 egyiptomi fontot kapott a vendégszereplésért.

¹⁰ Sportjátékok – A Magyar Sportklub. *Al-Mosawerr*, 1929/222. 1–2.

¹¹ Érdemes megjegyezni, hogy ekkor ifj. Horthy Miklós a Magyar Úszószövetség és a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke is. Valószínű, hogy szerepe volt a magyar sportolók egyiptomi látogatásában. Vö. Szilágyi Ágnes Judit – Sáringer János: i. m.

tolókkal kapcsolatos eseményeket és az 1939. január 27-i cikkeiben elemezte a magyar futballisták játékát. Mint írta, az elmúlt pénteken az Újpest a kairói csapat ellen játszotta negyedik mérkőzését Egyiptomban. „Szórakoztató volt a meccs, az egyiptomi csapat szépen játszott. Hasznos, illetve eredményes volt a magyar csapat látogatása amiatt, hogy igazi tapasztalatokat szereztek az egyiptomiak.” A lap szerint nagyszámú néző jelent meg, ami pénzügyi szempontból is előnyös volt az Egyiptomi Sportszövetségnek, tekintve az üres kasszáját. A magyar csapat látogatása az Egyiptomi Sportszövetséget anyagilag is megerősítette, ettől kezdve a Szövetség alkalmazottai már fizetést is kaptak.¹²

A hivatásos labdarúgók mellett az amatőrök is látogatást tettek Egyiptomban. Az *Egyptian Gazette* angol nyelvű napilap 1938. december 8-án jelezte, hogy a „Hungarian University” csapata a közeljövőben négy meccset játszik az alexandriai Union Recreation Clubbal, a kairói Fuád Egyetemmel, a zamaleki C.I.S.C klubbal és a port-szaídi Canal Zone csapattal.¹³ A „Hungarian University” 1939. január végén tengeren érkezett Alexandriába és első mérkőzését a Zamalekkel játszotta.¹⁴ „Az első meccs: pénteken a Zamalek Klubban, „C.I.S.C” csapattal, a második Alexandriában, „Union Recreation Club”-bal, a harmadik a Zamalek Klubban, „Fuád Egyetem”-mel, a negyedik február 12-én, Port-Szaíd városban, „Canal Zone” csapattal lesz.”¹⁵ Az első meccsen a C.I.S.C győzött, a másodikat azonban a magyar csapat nyerte meg. 1939. február 10-én zajlott a Fúád Egyetem és a „Hungarian University” mérkőzése az Al-Jazeera Klubban.¹⁶ A magyar csapat 2:1-re kikapott. A lap dicsérte az egyiptomi játékosokat az egyiptomi futball látványos fejlődését.¹⁷ A magyar vendégcsapat negyedik meccsét Port-Szaídban szervezték meg a Canal Zone ellen. A mérkőzés 1:1-es döntetlennel végződött, amely egyiptomi szemszögből pozitív eredménynek számított.¹⁸

A korszakban a focistákon kívül magyar teniszezők, úszók és vívók is érkeztek Egyiptomba. A magyar–egyiptomi sporteseményeken jelen volt több egyiptomi miniszter, például Ahmed Hasaba igazságügyi miniszter is.¹⁹

A két ország közötti sportegyttműködés területén meg kell említenünk a teniszt. 1937 áprilisában az egyiptomi Tenisz Szövetség meghívást kapott a magyaroktól, hogy a két ország képviselői Budapesten vitassák meg az egyttműködési lehetőségeket.²⁰ E mellett a két világháború közötti ifjúsági tömegsportot jelentő cserkészmozgalmak között is voltak kapcsolatok. 1933-ban Egyiptomban megszervezésre került a nemzeti cserkészmozgalom annak érdekében, hogy a Budapesten tartandó nemzetközi találkozón részt vehessen Egyiptom is. „Napról napra fejlődik az egyiptomi cserkészeti mozgalom. Folyamatosan találkozókat szerveznek, és részi vesznek hazai, illetve nemzetközi rendezvényeken. Zaki al-Ibrasi pasa elnöksége alatt sokat erősödtek a cserkészcsapatok”.²¹ Az egyiptomi cserkészmozga-

¹² Sikertült a kalandozás – Sportklubok beszédei. *Al-Mosawerr*, 1939/745. 44–45.

¹³ Hungarian University Visit. *Egyptian Gazette*, 1938/17472. 2.

¹⁴ Hungarian University Footballers. Uo. 1939/17515. 2.

¹⁵ Hungarian University Visit. Uo. 1939/17516. 2.

¹⁶ Hungarian University's Third Match. Uo. 1939/17523. 2.

¹⁷ Hungarians Outplayed. Uo. 1939/17525. 2.

¹⁸ Hungarians Draw in Port Said. Uo. 1939/17526. 2.

¹⁹ Kereskedők vagyunk. Uo. 1939/744. 46.

²⁰ Egyiptomi Tenisz Szövetség. *Al-Mosawerr*, 1937/655. 28.

²¹ Az egyiptomi cserkészek a Budapesti Nemzetközi Konferencián. Uo. 1933/456. 20.

lom megalakítása céljából Faruk herceget – a későbbi királyt – az egyiptomi cserkészek vezetőjévé nevezték ki. A Budapestre érkező, „külsőleg erős és integrált, de belsőleg gyenge egyiptomi csapat alapja hiányos, a szelleme pedig nem összeforrott. A találkozón résztvevő egyiptomi csapatot meglátogató embereket az egyiptomi táborban lévő luxusbútorok és értékes műemlékek érdekelték. Észrevehető, hogy a nemes cserkészlélek nem alakult ki, mint az európaiaknál. (...) Lord Robert Baden-Powell, a világ főcserkésze nyitotta meg a rendezvényt és üdvözölte a megjelenteket. A különböző csapatok magasra emelték a saját zászlóikat és sajátos nemzeti ruháikba öltöztek.” A lap negatív kritikával illette az egyiptomi csapatot: „A résztvevő csapatok vidámak és boldogok voltak, mindenkit megtapsoltak. Az egyiptomi csapat úgy viselkedett a megnyitón, mintha halotti szertartáson lett volna. Nem voltak hozzászokva ilyen nagy eseményhez, nem úgy, mint a többi résztvevő. Nem érezték azt a magasztos szellemet, mely a többi résztvevő csapatnál megvolt.” A záróünnepségről írta Roza al-Juszuf: „Egyszerre több ezer cserkész emelte a zászlókat, körbejárták, és üdvözölték Lord Badent, aminek következtében a cserkészmozgalom alapítója sírva fakadt a vele szembeni végtelen szeretet miatt. Nehezen adható vissza szavakkal, ami ott történt.”²²

Érdeemes megemlíteni, hogy a két világháború közötti időszakban az arab, de különösen az egyiptomi sajtó követte a magyar sporteseményeket. Egyiptomban az angol nyelvű lapok közölték a magyar vonatkozású sporthíreket, eseményeket, ami mutatja a magyar sport korabeli presztízsét, illetve egyiptomi jó hírnevét is. Az *Egyptian Gazette* 1924. július 18-i számának sportrovatában röviden írt az olimpiai bajnokságon résztvevő magyar boksizólókról.²³ Ugyanez a lapszám és az július 21-i beszámoló arról, hogy Bartha magyar úszó a 100 méteres gyorsúszás során harmadik lett.²⁴ 1925. május 11-én az *Egyptian Mail* angol nyelvű lap a Budapesten megrendezett magyar–francia futballmeccsről írt, amelyen a vendég francia csapat diadalmaskodott. Jelezte a lap, hogy több mint háromezer néző volt jelen a stadionban.²⁵ A két világháború közötti időszakban (is) a magyar sport kiemelkedően sikeres és látványos ága volt a vívás, amelyről az egyiptomi sajtó is tájékoztatta a közvéleményt: „Jövőre [1927] Budapesten szervezik a Nemzetközi Vívóbajnokságot.”²⁶ Az 1929-i Davis Kupa teniszbajnokságról olvashatjuk, hogy Magyarország legyőzte Norvégiát az első fordulóban, és a következő alkalommal Monacóval játszik. Az *Egyptian Gazette* 1929 májusában „A magyar csapat a monacói ellenfelet is legyőzte a második fordulóban. És mostanában a harmadik fordulóra készülnek a magyarok”²⁷ címmel közölt tudósítást: Magyarország–Hollandia, Spanyolország–Olaszország, Anglia–Dél-Afrika teniszmérkőzéseket rendeznek – írta az *Egyptian Gazette*.²⁸ 10 évvel később is beszámolt arról is, hogy a Davis Kupa New Yorkban kerül megrendezésre: „Kezdődik a bajnokság első fordulója, ahol Jugoszlávia–Írország, Románia–Magyarország, Lengyelország–Hollandia és Németország–Svájc játszanak egymás ellen.”²⁹ 1939. január 18-án jelent meg egy igen érdekes összefoglaló azokról a futballistákról, akik magas pozíciókba kerültek. Ezek között találjuk

²² A magyarországi nemzetközi cserkészeti konferencián. Uo. 1933/288. 36.

²³ In the World of Sport. *Egyptian Gazette*, 1924/13063. 3.

²⁴ In the World of Sport – the Olympic Games. Uo. 1924/13065. 03.

²⁵ Hungary – the Davis Cup. *Egyptian Mail*, 1925/3881. 11.

²⁶ World Fencing. Uo. 1926/4237. 2.

²⁷ Italy Lead in the Davis Cup Match with Ireland. Uo. 1929/5109. 8.

²⁸ Davis Cup Second Round Now Completed. Uo. 1929/5112. 8.

²⁹ Davis Cup Draw. *Egyptian Gazette*, 1939/17520. 2.

Friedrich István magyar miniszterelnököt, aki korábban labdarúgó és játékvezetői karriert futott be.³⁰

³⁰ Friedrich István (1883–1951) 1904-ben tagja volt a magyar válogatottnak, jobbszélsőként játszott. Játékvezetőként számos magyar és nemzetközi mérkőzést vezetett. 1919. augusztus 7–24. között Magyarország miniszterelnöke volt. A Magyar Labdarúgó Szövetség pénztárnoka, majd 1922–1923-ban elnöke volt. Az elnöki posztról történt lemondása után az MLSZ tiszteletbeli elnökévé választották.